כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת נצבים וילך ■ כ"ב אלול ה'תשע"ד ■ 17.09.2014 ■ גליון מס' 292

תפוצה לכל קהילות ישראל

איך מגיעים לאחדות עם ישראל?

תהיה מנטש!!!

/ ד"ר משה קפלן*

המלה "מנטש" מוכרת לנו משפת האידיש ופירושה המילולי: בן אדם. אולם, בדרך כלל, נעשה במלה הזאת שימוש לתאר "אדם ערכי", והיא מטבע עובר לסוחר בכמה שפות. וכבר אמר הלל הזקן ומובא בפרקי אבות: "ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש" , ובחברה שלנו המקדשת לעתים את החיצוניות ומעמידה את "האני" במרכז,ולא אחת על חשבון הכלל - רב המפריד על המאחד, וזה מתבטא כמעט בכל היבטי החיים.

מובא בתנא דבי אליהו רבה (פרק כ"ח): "וכך אמר להם הקב"ה לישראל: בניי אהוביי, כלום חסרתי דבר שאבקש מכם? ומה אני מבקש מכם? אלא שתהיו אוהבים זה את זה, ותהיו מכבדים זה את זה, ותהיו יראים זה מזה..." לשם מימוש המשאלה הזאת ככל שרק ניתן, הקמתי את עמותת 'תהיה-מנטש' (www.beamensch.com), שחרטה על דגלה לחזק את ערכי הסובלנות וכיבוד האחר - בין חילונים לבין דתיים לבין חרדים, שזה המפתח לחיזוק אחדות עם ישראל.

אנו פועלים זה מספר שנים בגלוי ובסתר לצמצום המתיחות בתוך הציבור הדתי על גווניו השונים, ובין שומרי מצוות לבין המכונים חילוניים. זאת, באמצעות מפגשי קבוצות מנהיגות וסדנאות בבתי הספר ובתנועות נוער. בשנת תשע"ג לבדה, קיימה העמותה 120 מפגשים כאלה ברחבי הארץ, ובהם נטלו חלק למעלה מ-2,450 איש.

על פי ניסיוננו, הקבוצות הללו מהוות אמצעי אפקטיבי מאד ליצירת תפיסות חיוביות קודם כל בקרב קהליהן. בנוסף, אנו פועלים להנחיל את המושג "מנטש" לשפת היומיום, שהינו ביטוי המתאר אדם הפועל תמיד לשפר את דפוסי התנהגותו ומתוך כך הוא מכיר ומיישם את הערך של כיבוד הזולת. ברגע שמסה קריטית של אנשים תהיה מנטש, יימצאו הגשרים לחבר בין דתיים, חילוניים וחרדים. ולכן ההתמקדות שלנו היא בעיקר בקרב בני נוער ובוגרים צעירים בגילאי 17-22.

לעמותה שותפים מכל גווני הקשת החברתית הפוליטית והדתית, כדי שנוכל להגיע לקהל רחב ככל הניתן, ולהציע מגוון עשיר של תכניות שיובילו לשינוי החיובי המיוחל, שהרי אין לנו עם אחר.

במסיבת העיתונאים שקיימה העמותה באחרונה, אמר פרופסור והשר לשעבר יעקב נאמן: "הבעיה המרכזית שלנו אינה האיראנים- אלא מלחמות היהודים- ולכן יצירת שלום ואחדות בינינו לבין עצמנו הוא דגל חשוב שמובילה עמותת "תהיה-מנטש"."

אחדות עם ישראל תלויה ועומדת על היכולת של כל אחד ואחד מאתנו לממש את הציווי האלוקי "ואהבת לרעך כמוך", ואנו מאמינים שהאחדות תגיע כאשר נגשר בין הניגודים בינינו ע"י תיקון המידות של כל אחד מאתנו, ברוח מילות תפילתו של אדמו"ר האדמו"רים, רבי אלימלך מליז'נסק:

"תן בלבנו שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא חסרונם
ושנדבר כל אחד את חברו בדרך הישר והרצוי לפניך,
ואל יעלה בליבנו שום שנאה מאחד על חברו חלילה...
ותחזק אותנו באהבה אליך
כאשר גלוי וידוע לפניך שיהא הכול נחת רוח אליך"...

אנו מתקרבים לראש השנה, יהי רצון שבשנה החדשה נדע לראות את מעלות הזולת כאמצעי ליצירת שלום בתוכנו, כדברי הרמב"ן: "כי בשלומו של רעך ייטב לך ובאמצעותו אתה משלים שלמותך".

* ד"ר משה קפלן הוא רופא במקצועו. הוא מכר את רשת הקליניקות המצליחות שלו בארה"ב ועלה לישראל והוא משקיע עתה את כל מרצו בשיפור המידות של כלל ישראל. ד"ר קפלן גר בירושלים והוא מזוהה עם הציבור החרדי.רוב שעות היום הוא לומד בכולל ומתנדב במפעלי חסד.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

"אני רוצה להיות ילד טובי"
הגאון רבי מנחם צבי ברלין שליט"א, ראש ישיבת "רבנו חיים עוזר", חיזק את לומדי כוללי "מדרש אליהו" באלעד...
המשך בעמי 2

ובחרת בחיים למען תחיה
ישנם שני סוגים להתנהגותו של האדם, האחת התנהגות מיראה והשניה התנהגות מאהבה, התנהגות מיראה...
המשך בעמי 3

שוויית קיץ
מדוע נוהגים לכסות את השופר בזמן הברכות? האם אין המנהג הזה נוגד את ההלכה?...
המשך בעמי 4

סיפור לשבת
ספר התורה הפלאי
מזל מיוחד יש לו לספר התורה של הרב יצחק אבוהב אשר בצפת. תקנה קדומה תיקנו בצפת, שנתקבלה ב"הסכמה ובחרם"...
המשך בעמי 4

שביבים
■ ופתאום הם ניצבים?
■ רבי שלמה שטנצל זצ"ל: על אלול
■ ההיסטוריה של חודש אלול
המשך בעמי 6

"אני רוצה להיות ילד טוב"

/ הרה"ג שמואל ברוך גנוט שליט"א

הגאון רבי מנחם צבי ברלין שליט"א, ראש ישיבת "רבנו חיים עוזר", חיזק את לומדי כוללי "מדרש אליהו" באלעד, עם כניסתנו לחודש אלול. בתוך דבריו סיפר הגרמ"צ סיפור אישי, לו היה עד בעצמו: "בתקופת הצנע קצבה הממשלה מכסת אוכל זעומה לכל משפחה. 150 גרם לחם לאדם ליום, 3 ביצים למשפחה לשבוע, ועוד. היו לנו שכנים שחיו ברווחה-יחסית. הם קיבלו חבילות קבועות מהדוד באמריקה. קופסאות שימורים של ירקות ודגים, כך בכל חודש בחודשו. באחד הימים שלח להם הדוד מברק, בו הוא מספר להם על כוונתו לבקר בארץ ולבקר גם בדירתם. האמא עבדה ללא ליאות. ניקתה את הבית, הוציאה מהבוידם את כלי הפסח, פרסה מפה על השולחן, צלחות יקרות, כוסות, מזלגות, כלים יקרים. הילד, במשובה של רגע, תפס את קצוות המפה ומשך אותה בכח. כל הכלים התנפצו על הרצפה בזה אחר זה, בקול רעש גדול.

האמא, שוצפת וקוצפת, רצה אחר בנה הסורר וצעקה צעקות אימים. "אתן לך כאלו מכות, שבחיים לא קיבלת! שודד שכמוך!".

הילד ליקט את עצמותיו וברח מהבית, כל עוד רוחו בקרבו, ואמא שלו רודפת אחריו בכל רחובות "מאה שערים". הילד רץ מרחוב לרחוב ומסמטה לסמטה, ואמו רצה אחריו, עטוייה עדיין בסינר הבישול הביתי, וצועקת "אני אתפוס אותך! אני אראה לך מה זה!".

הילד רץ ורץ וכשראה שכוחותיו אזלו והאמא עומדת לתפוס אותו ולהכותו בחימה שפוכה, עצר הילד, התנשך הסתובב אחורה ו... רץ לאמו. "אמא!", רץ וצעק, "אני מבטיח להיות ילד טוב!".

ומספר הגרמ"צ ברלין: "ומה עשתה אמו? היא אימצה אותו אל ליבה, חיבקה אותו בחום ונשקה לראשו...

והנמשל ברור. הר"ש אבן גבירול כותב בשירו הנודע "אנא מפניך אברח? אליך". היהודי חייב לברוח במצב סכנה שכזה, לפני משפט של חיים ומוות, בריאות וילדים. אך להיכן נברח? אל אבינו רוענו עצמנו, כמו הילדון במאה-שערים שברח מאימו אל... אימו.

ואבא ממתין שנברח אליו, אל חיקו.

התביעה הגדולה

רבבות רבבות יהודים מכל רחבי הגלובוס מזכירים את שמו בסילודין, דבר יום ביומו. אלפי בתים צועדים לפי פסקי ההלכה שלו והתנועה שעמד בראשה, תנועת ש"ס, סחפה מאות אלפים. הראשון לציון מרן הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל.

באחד הימים נשמעת נקישה על דלת בית משפחת כהן. בעל הבית, אברך יקר בשנות השלושים לחייו, מזיז קמעה את הגמרא הגדולה שפתוחה לפניו, נועל את נעלי הבית וניגש בעצלתיים לפתוח את הדלת, ממתין לראות את בן השכנים מבקש שקית חלב, בקבוק שמן או עט לורד. הוא פתח את הדלת ועמד הלום רעם, לא מאמין למראה עיניו. בפתח ניצב לא אחר מאשר הרב עובדיה, בכבודו ובעצמו.

הרב כהן שיפשף את עיניו בהשתאות וצבט את עצמו, כדי להיות בטוח שהוא אינו חולם. אך לא, המציאות היתה גדולה מעל כל דמיון. נשיא מועצת חכמי התורה עמד ליד דלת ביתו, עטור בגלימת הזהב ובמצנפת הרבנית הנודעת שלו, ממתין שהרב כהן יתעשת ויכניסנו לביתו.

"כבודו" גימגם הרב כהן ובחרדת קודש רכן, כדי לנשק את ידי הרב. "מה זכיתי לכבוד הגדול הזה, שכבוד מרן מגיע אלינו הביתה?".

הרב עובדיה הסביר מה שהסביר מדוע הטריח את עצמו להגיע אל מעונו של הרב כהן והמארח הושיב את הגר"ע בכסא נכבד, הביא במהירות לשולחן עוגות ותה חם, מטעמים ומיני מרקחת. הגר"ע התיישב והחל לשטוח את דבריו, בעודו לוגם מכוס התה המהביל.

לפתע קם הרב כהן כנשוך נחש. "יסלח לי כבודו, אני חייב ללכת כעת. יש לי כאן מכתב ידידות שכתבתי לאחיין שלי ואני רוצה לשלוח את המכתב בדואר. אז במחילה מכבודו, ישתה כבודו בניחותא את כוס התה, יברך ברכה אחרונה ויסגור אחריו את הדלת. אני הולך כעת לעיסוקי!"...

--- אוי לאותה בושה, אוי לאותה כלימה!

"משל למלך שקודם בואו לעירו יוצאים אנשי העיר לקראתו ומקבלים את פניו בשדה. הוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם. וכך הענין, על דרך משל, שבחודש אלול יוצאים להקביל את אור פני המלך בשדה"... ("תניא" למרן הגרש"ז מלאדי זי"ע, ראה ל"ב).

המלך, מלכו של עולם, הגיע אלינו הביתה. הוא נכנס במלאו הדרו ועיזוזו, בפנים שוחקות, בשמחה ובהארת פנים גדולה. הקב"ה, אבינו מלכנו אדירנו בוראנו, מגיע אלינו הביתה, ואנו? אנו משאירים אותו בבית ופונים לעסקינו הבוערים...

--- אוי לאותה בושה, אוי לאותה כלימה!

סח המשפיע רבי אלימלך בידרמן שליט"א: "בימים אלו מחכים בשמים לתשובה של היהודים, כמו אדם שהולך ברחוב ומנענע בראשו לרעהו והוא אינו עונה לו, כי לא שם לב. זה כואב. אך כואב לו שבעתיים כשמושיט הוא יד למישהו והשני אינו מושיט לו יד בחזרה. זהו כבר דבר חמור ביותר, שנותנים לך יד ואתה אינך מושיט יד בחזרה. הקב"ה מושיט אלינו יד ואנחנו לא מושיטים יד בחזרה?!".

השמחה הגדולה

בליל רביעי לפני שבועיים פגשתי יהודי חשוב בבני ברק. במהלך הפגישה שאל היהודי, תלמיד חכם נשוא-פנים מאשדוד, שאלה, שלא ידענו עליה תשובה. הפגישה נערכה באחד מחדרי ישיבת "גאון יעקב" ואני הצעתי לו בפשטות שנעבור שנינו את הכביש, נלך מספר מטרים וניכנס אל מעונו של מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א לקבל תשובה. השעה היתה שמונה וחצי בערב. אין "קבלת קהל" בבית הגר"ח בשעה זו והדלת הראשית נעולה. אך לא אמרנו נואש. עלינו במדרגות, מהדלת הצדדית המובילה אל חדרי הקומה העליונה, ובדיוק נאמן בית רבנו, הרה"ג רבי ישעיהו אפשטיין שליט"א, יצא כדי לשוב לביתו. הוא הכניס אותנו, בחביבותו המופלאה והנודעת.

מרן שליט"א ישב וכתב תשובות למכתבי התורה הרבים המגיעים אליו. הבטתי ברבנו שליט"א. הצצתי במכתב התורני שניצב מולו, שעסק ב"קדשים", והיתה לי חלישות הדעת.

מרן שליט"א, יהודי למעלה משמונים שנה, נראה עייף ותשוש. הוא קם משנתו בסביבות שתיים בלילה ובקושי ישן. אבל הנה, יש לו משימה יומית קבועה, לענות למאות (!) מכתבים מידי ערב, והוא

עומד בה בהצלחה יתירה, רק מפני שרצון הברזל שלו מוליך אותו, יום יום, שעה שעה. אש התורה הפנימית והרצון שלו לחזק עוד ועוד יהודי, אינה מניחה לו לחדול. ומה איתי? איפה כח הרצון שלי? מהיכן שואבים כוחות ותעצומות יומיומיים כאלה?

שאלנו את השאלה, זכינו לשהות בחדר ולשוחח עם שר התורה, וכעבור עשר דקות, כשמרן שליט"א החליט שהנושא מוצה, הוא שב בעדינות לכתיבת המכתב הבא ואנחנו הבנו את הרמז שהגיע הזמן לצאת ויצאנו.

ראיתי מרחוק את קו 280 לכיוון אלעד ואצתי רצתי לאוטובוס. בתחנה הבאה עלה יהודי נכבד, שאינני מכירו. היהודי, שנראה תלמיד-חכם, התיישב בספסל ממול והחל לדבר בלימוד במרץ רב עם חברו בסלולרי. גמרות, ראשונים, אחרונים. גמרא בבבא בתרא, "קצות", "נתיבות", יסודות בלימוד. ואני שוב שוקע בכאב. את ה"קצות" הזה לא הכרתי וגם לא את ה"נתיבות", ומה יהיה? מה יהיה?

כעבור שעה קראתי, ממש במקרה (היינו: בהשגחה פרטית) מאמר של הגאון החסיד רבי יוסף נחמן וילהלם שליט"א, בו מעלה הוא על נס את תחושת הכאב הזאת.

נכון, אנו רחוקים, לא מספיק יציבים, לא מספיק יודעים, לא מספיק "עובדים". אבל אם עדיין אכפת לנו, זכינו לקירבת אלוקים. האלול, כותב הרב וילהלם, נועד גם להפוך את האדם לאיש מתרגש. כזה שיהיה אכפת לו מרמתו הרוחנית הירודה, שירצה להתקדם, שירגיש שלא טוב לו עם מצבו הרוחני הנוכחי. עצם הרגישות הזאת היא ברכה, היא קירבת אלוקים.

אם אנחנו בעיצומו של אלול ואנחנו כואבים את מצבנו, ואת כך שאנו לא מספיק חזקים, לא מחוזקים, זה עצמו מקרב אותנו לרבונו של עולם. תחושות הרגש הללו עצמן טובות הן, כי הן מראות שעדיין ניתן לצבוט לנו את הלב, להתרגש, לכאוב על כך ש"רע ומר כי עזבו את השם".

אין ספק שאסור לנו להישאר עם רגש החמיצות הלבבי הזה מבלי לעשות מעשה ולייצב את עבודתנו בנחישות ובעקביות. אך אל לנו להתייאש, כי סוף סוף עדיין רגש אלולי מבורך בוער בקרבנו. והמבין יבין.

פרשת נצבים

ובחרת בחיים למען תחיה

/ הרב יעקב הלוי פילבר

ישנם שני סוגים להתנהגותו של האדם, האחת התנהגות מיראה והשניה התנהגות מאהבה, התנהגות מיראה היא התנהגות של חשבון כדאיות, של רווח והפסד, ואילו התנהגות מאהבה היא כהגדרתו של הרמב"ם: "עושה האמת מפני שהוא אמת וסוף הכבוד לבא", להתנהגות כזו מתכוונת התורה בפרשתנו כשהיא אומרת: "ובחרת בחיים למען תחיה", הבחירה בחיים אינה בשביל להשיג איזו תמורה חיצונית, או להנצל מעונש, אלא למען החיים עצמם. ובמקביל לשני סוגי ההתנהגות הללו ישנם שני דרכים כיצד להנהיג את החברה שתהיה חברה מתוקנת, האחת באמצעי ענישה והרתעה המקבילה להתנהגות מיראה, והשניה בדרכי חינוך ושכנוע פנימי שהיא מקבילה להתנהגות מאהבה. החברה המודרנית שלנו כיום היא חברה הישגית, היא אינה כל כך מתענינת בתכנים אלא יותר בתוצאות החומריות שיוכל האדם להשיג, ועל כן היא אינה מתמודדת עם בעיותיה בדרך של הקדמת רפואה למכה, אלא מטפלת בהן לאחר מעשה. טיפול שאנו רואים את כישלונו בנושא העבריינות והפשע, שהטיפול בהם הוא באמצעות הרתעה ושפיטה, וככל שהעבריינות מתפשטת כך גוברת הדרישה להגדיל את מצבת השוטרים ואת תקציב משרד המשפטים.

טיפולה של החברה המערבית בפשע דומה לגשר רחב ידיים שברכזו נפער חור גדול ומכוניות רבות שהיו חולפות עליו היו נופלות ונוסעיהם נפגעו. ישבו חכמי הרשות והחליטו להקים בקרבת הגשר תחנה ל'עזרה ראשונה', לאחר שנתרבו הנפגעים הלכו והקימו בית חולים גדול שיקלוט את הנפגעים הרבים ויטפל בהם. אך ככל שנתרבו הנפגעים כך הרחיבו את מחלקות בית החולים והגדילו את הצוות הרפואי. עבר שם חכם אחד וראה את הנעשה ואמר לנוכחים: עד שאתם משקיעים משאבים עצומים וסכומי עתק בטיפול שלאחר התאונה, במקום זאת לכו ותקנו את הגשר חד פעמית ותחסכו מעצמכם נפגעים נוספים, שיקום נכים וכסוי הוצאות הנזקים, שעלותם הכספית גדולה עשרת מונים.

התנהגותה של החברה המודרנית מזכירה לנו את האמור בגמרא (ברכות לב א): "משל לאדם אחד שהיה לו בן, הרחיצו וסכו והאכילו והשקהו, ותלה לו כיס על צוארו והושיבו על פתח של זונות - מה יעשה הבן שלא יחטא?!". כל חברה שאינה מעמידה קום אדומים ברורים, שאינה מוכנה להתרסן ולוותר על הנהנתנות, אלא מאפשרת למתירנות ולגרוי היצרים להשתולל באין מפריע מבלי להציב בפניהם מגבלות ומעצורים, אין לה להתפלא אם כתוצאה מכך יתרבה הפשע ויתרבו העבריינים, ואז לאחר מעשה נאלצים להלחם בפשע בעזרת המשטרה ובתי המשפט, כשהדרישה הבאה מהממונים על החוק היא להחמיר בענישה ולהגדיל את תפוסת בתי הסוהר.

אין אנו יכולים להתעלם מהצורך של גורם ההרתעה בחברה האנושית, כמו שאמרו חז"ל: "אלמלי מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו". אבל התשובה היהודית למניעת העבריינות והפשע היא החינוך, כמו שדרשו חז"ל: "בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין" (קדושין ל ב), שהערכים המוסריים והסדר החברתי הנכון אינם רק אמצעי להשגת איכות חיים נוחה ובטוחה יותר, אלא ערך עצמי שהאדם צריך לשאוף אליו מצד עצמו - "ובחרת בחיים למען תחיה".

שו"ת קיץ

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שואל הקורא אליהו דהאן הכהן: מדוע נוהגים לכסות את השופר בזמן הברכות? הרי ראוי שחפץ המצווה יהיה מזומן לפנינו בזמן הברכה כמו שאנו נוהגים, לדוגמה, בתפילין שמברכים עליהם רק לאחר שאנו מוצאים אותם מתוך הקופסאות בזמן שהם כבר על ידנו מזומנים ומוכנים לקשירה. האם אין המנהג הזה נוגד את ההלכה?

תשובה: המנהג לכסות את השופר בעת הברכות מופיע בבאר היטב[א] וכך אכן נוהגים רבים. ובאמת שרבותינו האחרונים העירו על מנהג זה שלכאורה הוא נגד ההלכה, כמו שהיטיב השואל לשאול, וראוי היה יותר שבעל התוקע יקרב את השופר אל פיו ורק אז יברך את הברכות.

אמנם האחרונים יישבו בכמה אופנים את מנהג זה ואזכיר חלק מהם:

האדמו"ר מסאכטשוב[ב] ביאר שמכיוון שאנו מברכים 'לשמוע קול שופר' ולא מברכים על השופר עצמו 'לתקוע בשופר', על אף שגם זו נוסחה נכונה (עיין בדבריו להבנת הדברים), א"כ אנו מחויבים לכסות את השופר בעת הברכה כדי שלא ייחשב כ'מעביר על המצוות' בכך שלא מברך על השופר עצמו. ועוד, כשם שאנו מכסים קודם ברכת 'המוציא', כך גם כאן יש לכסות את השופר כדי למנוע מהשופר את הבושה שאנו מברכים 'לשמוע קול שופר' ולא מברכים 'לתקוע בשופר'.

יש שסברו משום כך שיש לבעל התוקע לאחוז בידו או על כל פנים להניח את ידו על השופר בעת הברכות ועל ידי כך אין זה סותר את ההלכה אף על פי שהוא מכוסה[ג].

בטעם המנהג לכסות את השופר נאמרו מספר טעמים. כדי שלא ישלוט בו השטן או משום שכל הרמז בשופר של איל הוא מהאיל מעקידת יצחק, ושם מבואר שהאיל היה מכוסה מאברהם ורק אחרי אברהם נשא את עיניו, ראה את האיל. כזכר לכך אנו מכסים את השופר, ויש טעמים נוספים אחרים[ד].

א - אמנם יש שהבינו שהכוונה בעת ברכות תפילת העמידה במקום שאין תוקעין בתפילה שבלחש, ומשום כך הבאר היטב הביא זאת בסימן תקצ"ג ולא בסימן תקפ"ה שדן בעניין ברכות השופר - עיין שו"ת אפרקסתא דעניא ח"א סימן קט"ז.
ב - שו"ת 'אבני נזר' חלק או"ח סימן תל"א.
ג - שו"ת ציץ אליעזר חלק ז' סימן כ"ז.
ד - עיין בכל זה בציץ אליעזר שם וע"ע ילקוט יוסף חלק מועדים הלכות ברכת השופר סעיף ט"ו.

פישור לשבת

ספר התורה הפלאי

/ י.ל. הכהן פישמן

מזל מיוחד יש לו לספר התורה של הרב **יצחק אבוהב** אשר בצפת.

תקנה קדומה תיקנו בצפת, שנתקבלה ב"הסכמה ובחרם", "שלא למכור ספרי־תורה לחוץ לארץ", והודות לתקנה זו, נמצאים בצפת "הרבה ספרי־תורה עוד מימי התנאים". ובכל זאת, חלקו כבוד מיוחד לספר־התורה של הרב אבוהב. וקדושה יתירה נהגו בו, שלא להוציאו מארון הקודש לקרוא בו **בכל** ימות השנה אלא רק בראש השנה וביום הכפורים.

אנוסי־ספרד ופורטוגל, שבאו להתיישב בצפת במאה השלישית לאלף שעבר, הביאו אתם את ספר־התורה הזה, שנכתב בידי הרב אבוהב הספרדי' ועל שמו קראו גם את בית הכנסת העתיק אשר בצפת.

ומסופר, כי לפנים, כשהיו מוציאים את הספר הקדוש הזה מתוך ארון־הקודש, היו ענני־הכבוד יוצאים מתוך ההיכל וממלאים את כל הבית. ומסורת בפי זקני־צפת, כי כל הזוכה לקרוא בו בראש־השנה או ביום הכפורים – מובטח לו שמוחלים לו כל עוונותיו.

וזיכרונות שונים עולים ורוחשים במוח למראה ספר־התורה ההוא, זיכרונות ה"מקרים הנוראים" שעברו על יהודי צפת לפנים והנפלאות שנעשו לספר התורה הזה בימים עברו.

ויושבים זקני־צפת בכל ראש השנה אחרי הסעודה, ומספרים לצאצאיהם נסים ונפלאות על ספר התורה הזה ועל כל מה שעבר עליו במשך דורות ותקופות. ואגב־אורחא מרבים הם לספר בימי־הזיכרון גם הרבה זיכרונות נושנים, מכל מה שנשאו וסבלו אבותיהם ואבות־אבותיהם. צרות צרורות, חוליים ומגפות, פרעות והריגות לעתים תכופות – כל אלה היו מנת חלקם של אבותינו בצפת שבגליל העליון.

בדומיה ובאהבה קיבלו את יסורי ארץ ישראל המרובים, וכל הרוחות והזוועות לא יכלו להזיזם מאדמתם – אדמת הקודש. ובכל עובדה ובכל מקרה, הולך ומשתזר איזה ספור על ספר התורה של הרב אבוהב.

ויושב לו חכם ספרדי ישיש, חוטר למשפחת אבוהב, ומספר לבניו ולנכדיו ספורים נוראים על הימים שבהם משל לרעה הפחה "עבדא בישא"...

"עבדא בישא" זה, שמו היה "עבדאלה־פשה", אבל משום שהיה

המשך בעמוד הבא...

סמל הרשעות והעריצות, קראוהו היהודים: "עבדא בישא". הוא היה פחה אכזרי' רודף בצע, והוא ועבדיו היו "פושטים את העור" מעל היהודים המסכנים אשר בצפת.

פעם אחת כינס "עבדא בישא" את כל היהודים הנמצאים בצפת, הושיבם במשמר בתוך המבצר העתיק, מבצר יודפת, ולא הוציאם לחופשי עד שמסרו לו את כל רכושם יחד עם חפציהם ומלבושיהם תמורת המסים שהשית עליהם.

באחד הימים שלח את ידו גם בספרי התורה העתיקים שבצפת ולקחם לעירבון, עד אשר ישלמו לו היהודים את הארנונה. ואולם בספר התורה של הרב אבוהב לא נגע לרעה.

גם נפשו החשוכה של העריץ הזה, חרדה מפני הוד־קדושת ספר־התורה של בעל "מנורת המאור", ראש משפחתנו - סיים הספרדי הזקן את סיפורו.

ויושב לו אחד מזקני הקהילה העברית האשכנזית אשר בצפת בתוך קבוצה של "פרושים", שזה עתה גמרו את התהלים ומספר לפניהם על "הביזה הגדולה", שהייתה, בשנת תקצ"ד.

אברהם פחה משל אז בארץ, והוא היה מושל חכם וצדיק, אחד מחסידי אומות העולם. אבל שבטי הבדווים והפלחים הפראים לא אבו להיכנע למשטר החדש ולסדרים הנמרצים, שהנהיג אברהים, "הגבור המצרי", ופתאום פרץ המרד בשכם ובנותיה. מחנה אברהים ניגף לפני מחנות המורדים, ואברהים עצמו נס מן המערכה לירושלים - אל היהודים. הוא ישב ארבעים יום בבית הכנסת "החורבה" מעוטף בטלית ותפילין, בכדי שלא יכירו בו שונאיו ורודפיו.

ובאותם הימים נקהלו פלחי הכפרים שבסביבות־צפת, ועליהם נוספו גם הערבים שבעיר, ועלו יחד על עדת היהודים ועשו בהם הרג ואבדן, וביזה נוראה. הם התפרצו גם לבתי הכנסיות והמדרשות ובזזו את כל אשר בהם: תפילין ומזוזות, והשליכו כחמש מאות ספרי - תורה עתיקים שנקרעו ונשרפו בימי "הביזה הגדולה".

גם ספר התורה של הרב אבוהב היה בידי השודדים הישמעאלים, אולם, למרות חפצם לא עלה בידם של פראים אלה, אלא לקרוע את התפירות המחברות יריעה אחת אל אחותה וספר התורה נשאר שלם עד היום הזה.

כששבו ימי המנוחה, התעורר סופר אחד לתקן את התפירות ולאחות את הקרעים של ספר־התורה המיוחד הזה, אולם, הוא, כנראה, לא היה כדאי והגון לכך ולא הוציא שנתו.

ואחד מעדת החסידים של "הרב מאבריטש" מיסב בתוך קהל של חסידים לאחר ה"תשליך" ומנגן איזה ניגון מרגש חרישי, כשפניו צהובות מפני "קדוש היום". פתאום הוא מתעורר כמי שנזכר לפתע באיזה דבר מעניין. פניו מרציונות והוא מתחיל לספר על "ימי הרעש" שהיו בצפת בשנת תקצ"ז.

בימים ההם חי בצפת סנדלר אחד מן ה"נסתרים" ושמו יוסף. ביום היה עוסק במלאכתו ובלילה - בסתרי־תורה. הוא היה צם "הפסקות" אבל איש לא ידע מזה. לאחר פטירתו מצאו אצלו ספר כתב־יד ב"חכמת־הקבלה".

ו"יוסף הסנדלר" ידע על פי "גילוי" את גזירת "הרעש העתידה לבוא, ושלושה ימים לפני הרעש היה הולך ומכריז על הדבר והיה מזהיר את היהודים שייצאו מן העיר', אבל איש לא שם לב לדבריו וחלומותיו. וביום העשרים וארבעה לחודש טבת לפנות ערב, בשעה שה"דינים" מתגברים, נכנסו יהודי־צפת לבתי־מדרשם ולבתי־כנסיותיהם להתפלל תפילת־מנחה. חסידים ואנשי מעשה עמדו עוד מעוטרים בטלית ותפילין ומתפללים תפילת "שמונה עשרה", פתאום הרגישו, כי האדמה שמתחת רגליהם מתנועעת, המנורות התלויות בתקרת בתי־הכנסיות נוקשות זו בזו והכתלים שחים ונוטים על המתפללים. חיל ורעדה אחזו את כולם ועוד לפני שהספיקו לגמור את תפילתם, נפלו עליהם התקרות והגגות וכיסו אותם, ולא נמלטה מהם גם נפש אחת.

וברחובות ובבתים גדלה הבהלה, ורבים היו חללי הפחד. למאות ולאלפים היו בתיהם קבריהם, והרבה מהם מתו במיתות משונות: מי בהריגה ומי בחניקה. רבים מבתי הכנסיות והמדרשות הפכו והיו לעיי מפולת. גם בית־הכנסת הנקרא על שם הרב אבוהב נהרס ורק הכותל הדרומי, ששם היה מונח ספר התורה של הרב אבוהב, לא נפל - ויהי לנס.

אחרי הרעש נמנו וגמרו לטלטל את ספר־התורה של הרב אבוהב ל"בית הכנסת הגדול" של האר"י הקדוש. בית הכנסת של האר"י הוא השריד האחרון מן העיר העתיקה, שנחרבה ברעידת האדמה הנוראית והוא עומד במערב העיר צפת במורד ההר, ובתוך הכותל המזרחי שמור בטהרה חדר אחד קטן שבו היה האר"י מתפלל. ואל היכל בית הכנסת הזה החליטו להכניס גם את ספר־התורה של הרב אבוהב.

האנשים, שנשאו את ספר התורה להכניסו לבית־מדרשו של האר"י' הקדוש, הקדימו בטבילות ובסיגופים, ועם כל זאת נענשו על שטלטלו את ספר התורה הזה ממקום למקום ולא השלימו שנתם.

וזכות ספר התורה של הרב אבוהב עמדה גם לבית־הכנסת של האר"י בימי "ביזת הדרוזים" בשנת תקצ"ה. בשנה ההיא - מספרים זקני־צפת, שהיו עדי־ראיה למאורעות - מרדו הדרוזים' שבהרי הלבנון, בממשלת־המקום ופשטו בארץ לגזול ולחמוס, והערבים הפראים שבגליל העליון, קראו לשודדים האלה לבוא צפתה ולפרוע פרעות ביהודים. ועם דמדומי - בוקר נכנסו הדרוזים גדודים גדודים לתוך העיר, והתחילו גוזלים וחומסים. רבים מן היהודים ברחו מן העיר ורבים הסתתרו במערות ובבתי - עלמין שמסביב לה. היו גם כאלה שהחליטו להתבצר בבית־הכנסת של האר"י.

והדרוזים פשטו אל הרובע היהודי, התפרצו לתוך הבתים ושדדו את כל אשר מצאו, ומה שקשה היה לטלטל השחיתו וקלקלו בידיים ללא חמלה. לפנות ערב שמו פניהם לבית־הכנסת של האר"י, אבל בדרך אחזתם פתאום חיל ורעדה, כי נדמה היה להם שחיל הממשלה הולך וקרב אל העיר, ולכן מהרו ונסו בשבע דרכים.

חיל הממשלה לא בא - מסיימים זקני־צפת את סיפורם - ובודאי יד ספר התורה של הרב אבוהב הייתה בזה להפחידם. גם בין הערבים נתפרסם ספר התורה הקדוש הזה לתפארה. והערבים ש"ידם בכל", ניסו פעמים רבות לגנוב את הספר הזה ולא עלה בידם.

פעם אחת - מספרת מסורת צפתית - הצליחו אמנם לגנבו מתוך ההיכל, אבל אחרי ימים מעטים

מצאו את הספר מושב למקומו ביד נעלמה. מאז התחילו לנהוג בו זהירות יתירה וקדושה מיוחדת ואין מוציאים אותו מתוך ארון הקודש אלא בראש השנה וביום הכפורים.

ואשרי האיש אשר זכה לעלות לתורה בספר־התורה ההוא באחד מן "הימים הנוראים". שכן, מובטח לו. כי תקובל תפילתו וכי ישלים שנתו.

שביבים / שאול שיף

ופתאום הם ניצבים?

(להלן מאוצרותיו של אורי בן נון, מי שהיה מנכ"ל חברת ים המלח וחברת החשמל)

מו"ר הרה"ג שלמה פישר ש"ן (שיחיה נצח), נוהג להציג בפרשת ניצבים את השאלה הבאה: כתוב **אַתֶּם נִצָּבִים הַיּוֹם כֻּלְּכֶם לִפְנֵי יְקֹוָק אֱלֹהֵיכֶם רָאשֵׁיכֶם שִׁבְטֵיכֶם זִקְנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם כֹּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל: טַפְּכֶם נְשֵׁיכֶם וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּקֶרֶב מַחֲנֶיךָ מֵחֹטֵב עֵצֶיךָ עַד שֹׁאֵב מֵימֶיךָ:** הרי רק עתה קראנו את הקללות האיומות בפרשת כי תבוא בפרק כח, שאמרו חז"ל שהשחירו פניהם של ישראל כ"שולי הקדרה", ופתאום הם ניצבים - עומדים בעמידה גאה של "ניצב" - הבטוח בעצמו? הרי היו צריכים לעמוד לפני משה כפופים ונזופים!

להסביר הדבר הביא מו"ר את ה"שב שמעתתא" בהקדמתו, שמביא בשם מהר"י מוסקאטו (חי לפני 400 שנה באיטליה, כתב פירוש על הכוזרי) הסבר חדשני מעניין בעניין זכותם של ישראל.

שב שמעתתא - הקמה: "ונ"ל לפמ"ש בדרשות מהר"י מוסקאטו בהא דעולם נידון אחר רובו, והיינו אם זה רוצח וזה גנב וזה מקבל שוחד וזה מלוה בריבית איסורין מבטלין זא"ז וכדאמרינן בזבחים דף עח ע"א **אמר ר"ל: הפיגול והנותר והטמא שבללן זה בזה ואכלן - פטור**, למה? כי **א"א** אי אפשר **שלא ירבה מין על חבירו ויבטלנו. שמע מינה תלת: ש"מ איסורין מבטלין זה את זה וכו'**, וא"כ כיון דרובם לאו לוקחי רבית ולאו רוצחים הן מבטלין זא"ז. ע"כ לשון השב שמעתתא.

אלא מתי מתקיים תירוצו של מהר"י מוסקאטו? רק אם "כולכם" - מראשיכם ועד שואב מימיך, שכל ישראל מאוחדים ביחד - כולם זכאים ולכן יכולים לעמוד "ניצבים".

והזכיר כי כתוב בספרים הקדושים, שבימים הנוראים חייב אדם "להכליל עצמו עם הציבור" ויש גדולים שהיו יורדים מ"המזרח" ויושבים בתוך העם בבית הכנסת. וגם נאמר בזוהר כי הימים אלו חייבים להתפלל רק בלשון רבים למען הכלל, והיחיד נושע רק בתוך הכלל, וכעת מובן.

רבי שלמה שטנצל זצ"ל: על אלול

(הרב שטנצל זצ"ל המשיך את מפעל המשנה היומית וההלכה היומית שייסד אביו זצ"ל. להלן מאמר קצר שכתב באחת ממחברותיו בתקופת היותו תלמיד ישיבה)

מקובל להגיד, כי באלול, אפילו הדגים שבים רועדים, מיום הדין המתקרב ובא. מול התרדמה הרוחנית של העולם המערבי והתפוררות כל המסגרות: הכלכליות, החברתיות, הערכיות, המשפחתיות, והאישיות, כנגד סכנה חמורה זו, חייב לקום כוח נגדי רוחני בונה, שייתן את העידוד והאתגר לאותם יהודים רבים התועים והמחפשים את דרך האמת והתשובה.

על היהדות שומרת המצוות לעבור טלטלה גדולה של התחדשות, התעוררות והתארגנות, לנוכח המשבר הרוחני העמוק העובר על העולם כולו.

ראשית עלינו להתחזק יחדיו, ואח"כ להציל (את הניתן להציל) את אותם מחפשי כיוון ודרך.

ימי חודש אלול, הם ימי ההבראה הרוחנית ומהם יש לצעוד באומץ ובתעוזה בדרך העולה בית קל.

זכורני בבחרותי, בלומדי בישיבה גבוהה בירושלים, איך שהלכנו לפני צאת השבת לשמוע שיחה והתעוררת מרבי בן ציון ברוק מנוברדוק, שאמר שיחה בהתעוררות וניגון מיוחד, או הלכנו לשמוע בבני ברק את רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל משגיח דסונוביז', או כשהביאו את רבי אליהו לופיאן זצ"ל ל"בית המוסר", עד היום אנו ניזונים מדבריהם, שהפכו את ליבות האבן שלנו ללב בשר. או שנתעוררנו מה"טיש" של ה"בית ישראל" זי"ע. כיום המצב מעורר דאגה רבה, ואולם אותם כוחות שאז היו צעירים והיום הם כבר סבים לנכדים ואולי לנינים, נעשו "כבדים" ואינם ששים ליצור את המהפכה המיוחלת הנדרשת.

שוחחתי עם כמה מהם, והם חוששים מטעמי ענווה לעלות אל הבימה ולזעוק את הזעקה הגדולה: עורו ישנים מתרדמתכם. ממש פיקוח נפש...

היכן רבי ישראל מסלנטר של דורנו, היכן רבי אלימלך ורבי זושיא אחיו, של דורנו, עוד לא היה דור שהיה זקוק לכך כדורנו, מה עושים?! גוואלד!!!!

ההיסטוריה של חודש אלול

המקור לכך שחודש אלול מהווה חודש של חסד אלוקי מיוחד וחודש הרחמים, נעוץ עוד בימיו של משה רבנו, בשנת ב'תמ"ח מבריאת העולם (1313 לפני הספירה), שהייתה השנה הראשונה לאחר שעם ישראל יצא ממצרים. שבעה שבועות אחרי יציאת מצרים, בני ישראל קיבלו את התורה על הר סיני וכרתו ברית עם בורא העולם. אולם 40 יום לאחר-מכן, בשעה שמשה עדיין שהה על הר סיני, הם הפרו את הקשר המיוחד עם אלוקים על ידי כך שעבדו לעגל הזהב. כשמשה ירד מההר וראה את עוונם, הוא שבר את שני לוחות האבן שעליהם חרט האלוקים את עשרת הדברות. לאחר מכן חזר משה להר סיני ל-40 יום נוספים כדי להתחנן אל הקב"ה בשם עם ישראל.

בבוקרו של האחד באלול, עלה משה שוב על הר סיני, כשהוא לוקח עמו את לוחות האבן השניים שאותן סיתת, כדי שהאלוקים שוב יחרוט עליהם את עשרת הדברות. על ההר, ה' הרשה למשה לראות את אחוריו אך לא את פניו (מצב שהרמב"ם מסביר כתפיסה של מציאות הא-ל אך לא את מהותו). זהו המצב הקרוב ביותר בידיעת ה' שמישהו אי פעם הגיע אליו. ה' לימד אותו את הסוד של "שלוש עשרה מידות הרחמים" (שמות לג, יח - לד, ח). בפעם השלישית משה נשאר על ההר במשך 40 יום, מראש חודש אלול עד י' בתשרי (יום כיפור). במשך הזמן הזה הוא הצליח להשיג את סליחתו השלמה של הבורא ופיוס מלא עבור בני ישראל. מאז ועד היום נחשב חודש אלול לחודש הרחמים והסליחות.

(מתוך אתר חב"ד)

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות
והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il